

POMAHAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

4. číslo

Budyšin, apryl 1975

Lětnik 25

Hrono na jutrownik 1975

Ja móžu wšitko přez toho, kiž mje posylnja, přez Chrystusa Fil. 4, 13

W žiwjenju mamy wšelakore wěcy, z kotrymiž njejsmy spokojom. Tak ma na přikład susod wjetšu mzdu abo rentu hač ja a móže sebi wjace popřeć. Zo je w druhich džělach swěta wulka nuza, na to njespominamy, ale dračujemy so jenož ze swojej njespokojnosću.

Abo my spóznawamy swoju slabosć a přirunamy, kak móže druhí wjele wjace wuskutkować. Snano smy tež njespokojni, zo móžemy tak mało za Boha činić.

Japoštolej Pawolej so podobnje džěše kaž nam, haj hišće hórje. Wón je hlodu tradał a nuzu ćerpjel. Wón tež njebě tajki čily a strowy muž, kaž sebi jeho předstajamy, hdyž na jeho bohate skutkowanje myslimy. W 2. lišće na Korintiskich čítamy, zo bě jemu „kol do ćěla“ daty. Njewěmy prawje, kajka chorosć je z tym mjenjena. Cyle wěsće pak je Pawola w jeho skutkowanju haćila. Ale tež „při slabosćach, při hanibach, při přesćěhanjach, při tyšnosćach“ je wón dobreje mysle byl. Wón měješe móc, to wšo znjesć. Zwotkel je Pawol tutu móc dóstał?

Pawol je so ze swojimi starosćemi na toho wobročil, kiž móžeše jemu jeniće pomhać – na swojeho Knjeza. Chrystusowa wotmolwa:

Moja móc je w slabych móčna. Chrystus potajkim japoštolej Pawolej móc dawaje a jeho kmaneho činješe za wšitke jeho čežke nadawki. Pawol njetrjeba hakle spytać sam ze sebjě to wšo dokonjeć, ale móže so na swojeho Knjeza spušćeć, kotryž praji: Bjez mje nje móžeće ničo činić.

Tak móžeše Pawol tež chorosć a ćerpjenje znjesć. Pawol wuzna so swojemu pomocnikkej Timotejej: Knjez stejese při mni a mje posyl ni. Haj, wón móžeše samo prajić: Hdyž sym ja slaby, sym ja syl ny. Syl ny po Božim wašnju, přetož štož je před swětom slabe, to je Bóh wuzwolil.

Kak husto měnimy, zo na našej slabej mocy zaleži. My so prócujemy a chcemy něšto činić – tež za Chrystusa – a zabudžemy při tym: Chrystus mje posylnja. Snano chce wón runje w našim ćerpjenju swoju móc wopokazać, zo bychmy tež my prajić móhli:

Ja móžu wšitko přez toho,
kiž mje posylnja,
přez Chrystusa.

Móžno wšak tež je, zo so naše hrono njepočahuje tak jara na ćerpjenje, ale bóle na chudobu w zemskich kulbach, kotruž je Pawol w swojim žiwjenju nazhonil a wotkotrež w štučkach do našeho hrona řeči. Tež w tym mó-

žeše Pawol prajić: Wšitko móžu přez Chrystusowu móc znjesć.

Potajkim: Ja móžu wšitko přez toho, kiž mje posylnja, přez Chrystusa – to njerěka, zo je nam dobre, přijomne žiwjenje wot Chrystusa zaručene. Pawol je hustodosć to nawopacne nazhonil. Wón pak njebě wotwisny wot tutech zwonkownych wěcow žiwjenja. Wón móžeše je z dzakom wužiwać, wón pak móžeše tež bjez nich być. K tomu bě móc wot Chrystusa dóstał.

To je dowěra do Chrystusa, kotraž liči z Chrystusowej mocu a pomocu.

Před někótrymi dnjemi smy w Božich službach slyšeli jutrownu powěsć:

Chrystus je stanyl.
Wón je živy.

Tuž móžemy tež my so spušćeć na posylnjenje přez Chrystusa. Pawola wěra a dowěra je za nas z přikladom, zo móžemy tež my – posylnjeni přez Chrystusa – tež to znjesć, z čímž w swojim žiwjenju spokojom njejsmy.

Albert-Hrodžišćanski

Mužojo cyrkwje

Za w o d. Na Alberta Schweitzera, na kotrehož 100. posmjertnych narodninach 14. 1. 1975 je so po wšěm křesćanskim swěće wjele pisało, smy w „Pomhaj Bóh“ jenož skrótko spomnili. Čěski ewangelski tydženik Kostnické Jiskry je jedne cyle wobšěrne číslo jemu wěnowało.

My tón raz woćišćimy nastawka j z lópenow susodnych cyrkwjow. Tu njeńdže wo tak znateju čłowjekow, kaž běchu to Albert Schweitzer abo Martin Luther King abo Martin Niemöller, ale jeju duch – abo hišće lěpje – jeju duša je nam bliska. W jeju

žiwjenju spóznawamy dońt jeju narodow.

Dr. theol. Josef Křenek

13. januara 1975 by wón swoje 90. narodniny swječil. Wón bě třeci synodny senior (biskop) Čěskobratskeje ewangelskeje cyrkwje. (Hdyž běchmo j z njeboh fararjom Černikom-Wojerowskim w Praze, naju br. senior Lanštjāk k njemu dowjedže. Z wulkeje čěsownosću spominam na njeho.)

Wón narodzi so na małej wjesce njedaloko Noweho Města na Mora-

wje. Přenje wědjenje wo Boze, wo Jězusu Chrystusu, wo cyrkwi a wo čěskim narodže da jemu staršiski dom. Do Jirasekowych a do Komenškeho knihow zalubowa so hnydom w přěnim šulskim léće. Hluboki wliw wukonješe na njeho za čas jeho šulskich lét w Nowym Měsće tamniši senior farar Josef Dobeš. Křenek je dzakownje a často spominał na Dobešowu službu. Zohnowane za njeho běchu tež Bože služby, kotraž na Wysočinje (čěske hory) we wokolnych wosadach ze swojim nanom wopytowaše. Nan běše čichi a pokorny čłowjek, doholětny sobustaw cyrkwinškeho předstejerstwa. Pruwowanje

na wyšej šuli zložil Josef Křenek jako najlěpši — tak derje, kaž hač dotal žadyn.

Teologiske studije započaja we Wienje a skonči je w léce 1908 w New Yorku. We Wienje a w New Yorku je jako student wjele w českých wosadach česce přédował. Po studijach je w českej wosadze w Baltimore pomhał. Tam so woženi z Boženu Juršikec, diakonku tamnišeje wosady, kotrejž „jandžel“ rěkach, dokelž so tak swěru staraše wo českich a slowakskich wupučowarjow. Hižom kónc tutoho léta bu powołany za fararja českeje ewangelskeje wosady Silver Lake w staće Minnesota, kotraž měješe na 1 000 dušow. Wosadni pochadžachu zwjetša z Wysočiny (srjedźne Čechi). W tutej wosadze je so Křenek derje wuwic mohł jako duchowny a předar a je tež wědomstnje so dale kublał.

Na spočatku přiběranja njekatolskich cyrkwjow w Čechach w léce 1919–1920 bu jako delegat do Prahi posłany. Kóždy njedzela a samo w srjedž tyždjenja přédowaše a přednosošaše. Wšudžom jeho witachu radostnje jako předarja z njewšědnymi darami. W léce 1921 přesydlil so do Chicago, a znova jeho posłachu do Prahi, zo by jako předar a ewangelist služil w domiznje. Pod jeho wliwom je tehdom wjele přestupilo k ewangelskej cyrkwi. Byrnjež chychu někotre wosady jeho rad měc za swojeho duchowneho, so tola zaso do Ameriki wróci. W léce 1933 bu powołany za fararja do Prahi a 6 lět pozdžišo (1939) za synodneho seniora (biskopa). Tole zastojnstwo je wukonjał hač do swojeje nahleje smjerće 15. 6. 1949.

Jeho přédowanja su wušće w někotrych zběrkach: Z Božeje swójby, Na

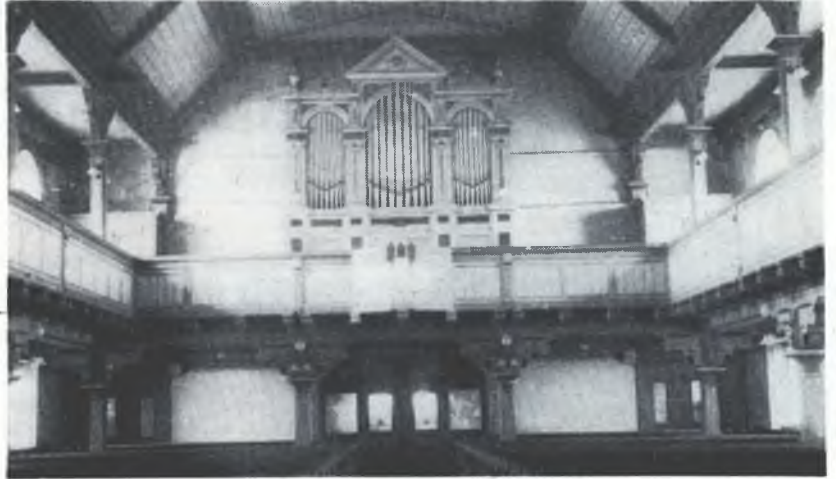

Spodžiwaný a zrudny hlada wučomnik na swojeho Knjeza, hdyž tón při wustajenju swjateho wotkazanja wo Judašu jako swojim přeradniku rěčeše.

Z wobrazu w Rakečanskim Božim domje

šćežkach wěry, Widjenje w čmě, Poklady z hlubin.

Synodny senior Křenek je nimale wšitke wosady a wšitke stacije, hdžež so Bože słowo přéduje, wopytał.

W Hrodžišću změjemy 29. junija 1975 w 9.30 hodž. na Serbskim cyrkwinskim dnu swjedženske kemše.

Džensa a w přichodze budže so na njeho spominać jako na Knjezoweho swědka z wulkej zdžětanosću, šerokim horicontom a bohatymi darami. Z jeho přédowanjow poznawamy jeho čućiwi, Chrystusej tak cyle poddanu dušu. Jeho předarja genialnosć a wobrotnosć bě zložena na Bibliju. Sam wot Božeje hnady zapřijaty a zahorjeny zahori tež swojich poslučarjow.

Wo Křeneku je so prajilo: Hdyž wón rěčeše, rěčachu z jeho słowow lětstotka. Hory so hibachu. Hwězdy zabłyškachu. Morjo šumješe. Na swětlo přińdže njewuslědzomne potajstwo wědomosćow — tež prehistoriskich dobow. Spodžiwanja hódne bě, kak móžeše wón kóždoho džensnišeho čłowjeka z jeho džensnišimi starosćemi a bolosćemi a jeho džensnišimi prašenjemi stajić do zwiska swětowych stawiznow, z jich bolosćemi w zańdženosći, kotrejž wěsće tež w přichodze njepřestanu. Wotwrjene wutroby poslučachu, přetož jeho rěč njebě prózdna, dokelž bě stajnje wuznaće wěry.

Kajkiž je muž, tajka je jeho móc. Zbožny je tón čłowjek, kotrehož móc je KNJEZ.

Wón ma swoju dowěru do KNJEZA, kotryž ma woheń za swojeho pólša.

ThDr. Vaclav Kejř w „Český bratr“

Ludovít Engler

Z džakom Bohu spominamy na stolětno narodny horliwego organizatora slowakskeje ewangelskeje cyrkwy mjez wupučowarjami w New Yorku w přenjeje štwórcinje tutoho lětstotka, na Ludovita A. Englera (1874–1927).

Wón narodži so 18. hodownika 1874 w Klenowcu, we wulkej a swěrneje ewangelskeje wosadze. Jeho staršej daštaj jemu hižom w młodych lětach dobry zakład pobožneho a duchowneho kubljanja. Po studijach bě horliwy a woblubowany kapłan w Revuce. Hižom w léce 1900 wuzwoli sebi wosada Budikowane za swojeho fararja. Tam móžeše jenož jara krótki čas skutkować. Jeho narodne wědomje přinješe jeho hižom w přnim léce

do čezkeho konflikta z cyrkwinskej wyšnosću, kotraž bě tehdom na maďarsku narodnosć orientowana a běše přečiwo Slowakam njepřečesce zmyslena. Engler běše wopor stajnych

njepřistojnych skřiwdženjow. Na šulskim pruwowanju daštaj wosadny farar a šulski dekan maďarsku statnu hymnu zaspěwać. Na to zaspěwa Engler slowakski kěrluš. Po pruwowanju protestowaše Engler ze słowom swjateho Pisma:

Mój je dom modlitwy, a wy šće z njeho šćinili mordarsku jamu. Jeho wobskoržichu před cyrkwinskej wyšnosću, a bu ze zastojnstwa wuspendowany. Druha wosada powoła jeho za swojeho kapłana, ale hižom w samsnym léce 1901 sej wuzwoli slowakska ewangelska wosada w New Yorku jeho za duchowneho, zo by tam wupučowaných Slowakow hromadził pod Božim słowom. W nalěcu 1902 přesydlil so do New Yorka a je tam 25 lět so horliwje starał wo swojich krajanow, kotrychž bě nuza wuhnała z domizny. Wjele slowakskich wupučowarjow wšak jenož přez New York přeńdže. Za nich dyrbeje so džělo a přenje skromne bydlenje wobstarać. Jim farar Engler radžeše a pomhaše, zo bychu so zažiwili do njezwučeneje wokoliny. Woni wšak wšitcy njeznajachu cuzu rěč. Engler podpěraše z napinanjom wšitkich swojich mocow — a z wjesolósću.

Při wšem pak swěru hromadžeše wosadnych na Božich službach — najprjedy w najatej cyrkwi swj. Marka. W léce 1911 natwari z Božej pomocu nowy Boží dom, kotryž nětk njebě jenož srjedžišćo cyrkwinskeho a duchowneho žiwjenja, ale tež narodneho. Tam pěstowaše so jich maćerna slowakska rěč a wšelke druge trěbne wědomosće. Engler je krasnje wo tym pisał w slowakskej protyce, kotraž so w domiznje čišćeše. Tutu protyku rozšěrjowaše w New Yorku mjez swojimi wosadnymi w 250 eksemplarach. Na léto 1915 bě samo 350 sej skazał. (Hač běchu tam wosrjedž wójny dóšće?)

Tež do druhich cyrkwinskich nowinow pisaše Engler w swojim času. Ze wšitkich tutych nastawkow widźimy tehdomnišu bědu slowakskeho luda.

Engler je sprawnje swój čežki nadawk předarja, organizatora, social-

neho pomocnika a radčičela wukonja. Cyrkej a susodny třiposchodowy dom služeje ewangelskim Slowakom wjace hač 50 lět wosrjedź Manhattana, hdžež su nětikle lute hoberske, hač do mrócelow sahace twarjeniska.

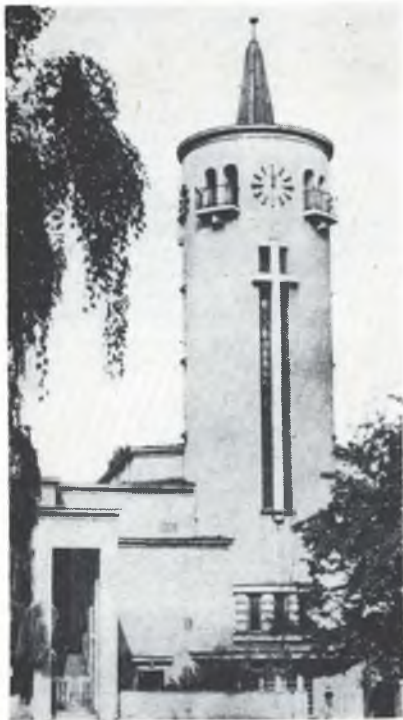
Engler dyrbyeše při tym wojowac ze wšelkimi zwonkownymi a znutřkownymi čezemi. Mjez milionami hromadzić svojich rozprošenych wosadnych, kotřiž běchu často bjez rady a w swojej eksistenciji wohrozeni. Jako chudym wupućowarjam dawachu jim křiwdzace wudma. Woni trjebachu w cuzbje ćoplotu. Tu chcyše Engler svojim krajanam w New Yorku přihotowac. Při tym měješe so zaso tež bédzić z druhimi cyrkwinskimi

skupinami, kotrež drje běchu ewangelskim Slowakom po wěrje blisko a tola rozdrjebichu jich wosadne žiwjenje. We wšem steješe Engler sam za sebję. Ani w domiznje za njeho, za narodne a socialne prašenje Slowakow w Americi njemějachu žanoho zrozumjenja.

Hač do swojeje smjerće 30. junija 1927 je stał w swoim wobšěrnym džele. Při tym je so starał wo syroty w domiznje a je jim za čas přenjeje swětoweje wojny słał pjenjezy. Hakle 52lětny je zemřel. Jeho mocy běchu přetrjebane. Zachowajmy jemu dobre dopomnjeće.

Rudolf Košťál
w „Ewanjelický posol spod Tatier“

Cyrkej Betania w Lipsku-Schleußig

W tutej cyrkwi je so loni w februaru spěwał slawny serbski oratorij „Nalěčo“ wot Handrija Zejlerja a Korle Augusta Kocora na zynkopaski. Wot tutej paskow je so nětke zhotočila tačel, kiž je njedawno wušla a kiž wopřija najrjeńše spěwy oratorija. Po dawnym přeću mnohich Ser-

bow bě so něhdže 100 spěwarkow a spěwarjow načolnych serbskich chórow a Serbskeho ludoweho ansambla do Lipska podalo. K tomu je hudźił wulki orchester Lipsčanskeho rozhlósa pod nawodom Adolfa Fritza Guhla. Nastudowanje chórow a wumělske poradžowanje pak měješe na starosci naš serbski hudźbny direktor Jan Bulank. Cytle nahrawanje je tralo 5 dnjow a je sebi wot wšěch wobdželenych žadalo wjele wutrajnosće, prócy a potu. Tuž njeh so škrička teje zahoritósće a lubosće, z kotrejež je so oratorij tam spěwał, přenjeje na swěrných poslucharjow tačele.

Zamóže tola hižo mócnny zawodny chor: Stwórba Boža, templo swjaty — wědomeho poslucharja pohnuwać k rozmyslowanju, jeho pozběhnyč a natwarjeć, zo Bože slónčko žadyn džej podarmo njezeschadza. „Derje, derje je na zemi“, hdžž změjemy sebi mjez sobu „lubosć dawac a lubosć brać“ a z toho začuwać tuto „wyše hibanje“, kiž je „njesmjeřne a njebjeske“.

Čehodla je so to runje w cyrkwi činilo? Dokelž w Lipsku wotpowědne rumnosće za nahrawanje tačelow nje-dosahaja. Tuta cyrkej — w léce 1933 poswjećena — ma dobru akustiku. Tuž ju na wšědných dnjach za tajke zaměry wužiwa. Na njedzelach pak a na swjatyj dnjach so tam Bože słowo předuje.

Tak je tež naša krajna cyrkej na swoje wašnje k dobremu poradženju tutoho woprawdže narodneho skutka přinošowala.

Arnošt Grofa-Chasowski

Prof. dr. phil. Antonin Frinta je zemřel

14. 6. 1884—21. 2. 1975

Zbóžni su mortwi, kotřiž w Knjezu wumru.
Duch praji, zo wotpočuja wot swojeho džěla;
jich skutki pak du za nimi.

Pod tutym słowom swjateho Pisma zdžělchu nam synaj a jeju swójbni podani do Bože wole, zo je Knjez k sebi zawoal po dolhim, plódnym žiwjenju swojeho swěrneho služownika a naslědnika, jich droheho nana a džěda Antonina Frintu, profesora Karloweje uniwersity w Praze na wotpočinku, w žohnowanej starobje w 91. léce žiwjenja.

My ewangelscy Serbja žarujemy ze zawostajenymi wo njeho jako swěrneho přečela Serbow a pobožneho a horliwego bratra we wěrje. Wón bě aktiwny staw Čěskobratrskeje ewangelskeje cyrkwe. Njeswaćidlska serbska wosada z džakom na njeho spomina, kak je wón tehdom na kemšach so nutrnje wuznał k Jězusej Chrystej jako k swojemu Knjezej a Zbóžnikaj.

Tuťon ponižny a nadobny wučenc doby sej naše wutroby.

Wěčne swětlo njeh so jemu swěći.

Serbski superintendent

To njeje žana kwětka z dalokeho kraja, ale z brjohow našich lužiskich dróh. Tež lětsa budžemy ju widžec móć, jelizo njebudžeja brjóhi z chemiskim jedom spalene.

Jutrowne haleluja!

Majestotnje klinča zwony,
Byrgle mócnje zabrěncá,
Kemšerjow pak wulka syła
Haleluja zawyska!

*

Boža stwórba w léce nej krasny
Bywa wulka swjatnica!
Ptačik wjes'le křídla třase,
Z wyšin postrow zajuska!

*

Křižerjo na pyšných konjach
Z džakom dušu napjatu,
Wobjěchachu zeleń hona,
Kěrluš Bohu zanjesu!

*

Jutrownička radosć zbudži,
Wysk nam klinči z wutroby.
Wo zbožu młode duški sonja,
Wosrjedź rjanej domizny!

Pawoł Krječmar

Bibliiski słownik

Wěra

Konwent serbskich ewangelskich duchownych, kiž rjaduje naš časopis, kaž móžeće na kóncu kóždého čisła čitać, je wobzamknył, porjadnje „Bibliiski słownik“ wozjewić. Što to je? Něhdže w někajkim pismje za młodych ludźi čitach „Cyrkwinska řeč — čezka řeč“. To płaći wosebje za tych, kiž su so cyrkwi wocuzbnili. Je pak tež nam w kóždym padže hlubši zmysl bibliiskich słowow znaty, kotrež husćišo slyšimy a snano tež sami wužiwamy? Na prašenje: „Što je najwažniše w křesćanstwje?“ džěci nam hustodosć dobru wotmołwu dadža:

„Wěra!“ Hdyž pak je potom dale prašamy: „Što je wěra?“, potom zwjetša mjelča.

Tuž zaběramy so najprjedy z „wěru“.

Słowo wěra je wjelestronske. To hižom z toho poznawamy, zo ma we wšelkich rěčach wšelke korjenje — w słowjanskich hinaše hač w germaniskich, w grjekskej rěči druhu hač w hebrejskej. Z tymi wšemi so tu nohcemy zaběrać. Nam dže wo našu lubu serbšćinu.

Wěra, swěra, dowěra, wěrnosć — to wšo hromadže słuša a wupraja něšto spuščomne. Wěra zložuje so na bójsku wěrnosć, ke kotrejž mamy prawe styki namakać. Wěra je kaž schód, po kotrymž k Bohu stupamy po třoch schodženkach.

1. Prěni, najniši schodženk je wěda. Ja wěm, ja sym přeswědčeny, zo Bóh je, zo Bóh eksistuje. To je hižo něšto, ale nic hišće wšitko. Wěš, što swj. Jakub wo tajkej wěrje praji?

„Ty wěriš, zo je jenož jedyn Bóh. Na tym derje činiš; čerći tež wěrja a ržu.“ (Jak. 2, 19). My pak nohcemy na niskim schodženk, na kotrymž samo čertow nadeńdzemy, stejo wostać.

2. Wěru jako dowěru měć, to je tón druhu, wyši schodženk. Hdyž chcyše stary wučer swojim dźěćom wujasnić, što dowěra je, by swoju dźowčičku na kamor stajil. Jemu wona do wupřestrěneju rukow dele skoči, šulerjam nic, dokelž měješe do nana dowěru. Tak móžemy a dyrbymy tež dowěru měć do swójeho njebjeskeho Wótca, hdyž wěrjmy do Boha.

3. Najwyši schodženk wěry pak je, hdyž smy ze swojim Bohom a Zbóžnikom we wutrobje nutrnje zwjazani. My dyrbymy po Jezusowym přirunanju z nim tak zjednoćeni być kaž halozy z winowym pjenkom. Jenož potom budže naša wěra prawa a plódna.

(Kajke słowa chceće wšo wujasnić — měć? Prajće nam to.) La.

Poměry su w mnohim podobne tym we Lužicy.

Chce-li što sej dopisować z tamnej mjenšiny, móže adresu pola Serbskeje superintendentury zhonić. jn.

Z wosadow

Njeswaćidlo. Naša najstarša wosaďna, Paulina Hana Symankowa rodž. Mehnertec, je w 98. léće swójeho žiwjenja zemřeta.

Před sobu mam dwaj wobrazaj. Na prěnim je wona něhdže 30 lét stara — rjana, zróstna mloda žona, tehdom hišće njewudata. Na druhim wobrazu 97 lét stara. Jejne wobličo je faldate, huba bjez zubow, włosy běle a ředke. Ale tež na stare wobličo rady hladaš. Wono je hišće rjane! Woći tak mudrje do swěta hladatej a swědčitej wo bohatym a dokonjanym žiwjenju, zo je so w starym čěle wuchowała dobroćiwa duša.

Jeje mysle běchu nimale hač do sameje smjerće jasne, jeje pomjatk wobdźiwjanja hodny. Wona móžeše wjele a tak rjenje powědać ze swójeho žiwjenja. Najradšo jej poslušach, hdyž rěčeše wo swóich službach we „wosobnych“, haj „w jara wosobnych domach“ w Drježdžanach. Stajnje bě měla zbožo ze swójimi knježimi, zo běchu dobroćiwi a přeco spokojom z njej. „Woni wšak móžachu ze mnu spokojom być. Ja sym derje warić móhla. Při wšěm běch tež zlutniwa, přetož tajcy wosobni knježa wšak zwjetša njeběchu bohaći a dyrbjachu lutować. Na mnje móžachu so spuščěć.“

Wona měješe z nimi zbožo, a woni z njej. To je harmonija!

Poměrnje pozdže bě so wudała na wudowca z dźěćimi. A zaso bě zbožo měla. Muž bě z njej dušny, a dźěći na njej wisachu kaž na prawej maćeri. Sama žane dźěći měla njeje.

Ja jej rady připoslušach. Jejne rěče běchu dobre, dokelž wuchadźachu ze swětleje duše. Zrudna běše dla bjezbožnosće našeho časa. Wjele a bohate dary sym wot njeje za cyrkej dóstawał.

Wěčne swětlo njech jej so swěći.

Njeswaćidlo: Naš swěrný roznošwar Pomhaj Bóh w Nowej wsy knjez Jan Paulick a jeho mandželska Hana rodž. Noackec móžeštaj 8. měrca 1975 w čilosci a strowosci swój złoty kwas swjećić. Jubilaromaj přejemy z cyłej wutrobu wšo dobre za wječor žiwjenja, zo byštaj hišće wjele rjanaho ze swójbnymi nazhonić móhloj.

Njeswaćidlska wosada pak so jimaj dźakuje za wšu wopokazanu křesćanu swěru.

Budyšin: Póndzelu 3. nalětnika bě so přez 100 ewangelskich Serbow zešlo na Kublanski dzeń, wo kotrymž chcemy w přichodnym čisle wjace rozprawjeć.

Małe narody

Retoromanojo

Hdyž smy w poslednim nastawku móhli wo Frizach rěćeć jako wo narode, kotryž twori swój cyłk a ma swoju — jednu rěć, kotryž je w zańdženosci wojował wo swoje prawa, kotryž wojuje z morjom wo swoju pódu, tak je to pola Retoromanow

rěć a kultura so zdzeržała. Rozhlós wusyła w jich rěči. Jich literatura so podpěra. Hakle njedawno je wušol wobšěrný słownik. W pěstowarnjach a w 4 rjadownjach zakładnych šulow w Graubünden rěča dźěći romansce. Přez němskich turistow je rěć dale

Retoromanski dom

cycle hinak. Jich stawizny wjedu nas wróćo do časow Romjanow, Alemanow, Bajuwarow, Ilyrow, Keltow atd. Jich rěć ma dzěnsa wšelke mjena a je šćěpjena na wjele dialektow. Tutón narod je rozdźeleny na Šwicu, Italsku a Rakusku. W Italskej je so retoromanska rěć nimale pominyła.

W 16. lětstotku rozkčě retoromanska kultura a docpě swój wjeršk. Srjedzišćo bě tehdom město Chur. Tež dzěnsa ptaći Chur hišće jako centrum retoromanskeje rěče a kultury, woprawdže pak leži tole město nětkle zwonka retoromanskeje ludnosće. Pod wliwom němčiny pozhubjuje so stara rěć. To móžemy njedzělu před cyrkwju wobkedžbować. Tam steja skupiny hromadže. Stari ludžo rěča čistu retoromansku rěć. Ludžo srjedźneje staroby ju mějeja z němskimi słowami — a młodžina rěči jenož němsce wo sporće a technice. Hdyž jich doma wopytamy, tak budže mloda mać z nami jenož němsce rěćeć a swójemu dźěću spěwa němske kuski. Tajcy su Retoromanojo!

Wjele so čini, zo by retoromanska

wohrožena. Tak praja Retoromanojo: Rěć našeje wutroby je romanska, ale z němčinu sej zaslužimy swój chlěb. W zymje přěduje so romansce a w léću němsce — dla turistow!

Jara počezene je wšo narodne dźěło přez mnóstwo dialektow, kotryž je kóždy zdobom spisowna rěć. Wažnu rólu hraje jich narodna organizacija Ligia Romontscha — podobnje kaž pola Serbow Domowina. Na wsach zarjaduje rěčne kursy. Wuspěchi wšak su snadne. Zańdženosć njechodži so woziwić.

Kak jara rozdźelenje na wjele dialektow narodne hibanje haći, za to jedyn přiklad: W alpskej dolinje dźěła narodnje zahorjeni wučer, kotryž so swěru prócuje wo zdzerženje retoromanskeje rěče. Jeho dźowka chodži na wučerski wustaw. Wšitcy so prašaja: Hdže budže raz za wučerku? Wuda-li so, hdže póndže z mužom? Póndže-li jenož do susodnjeje doliny, tak je za swój narod zhubjena, dokelž tam rěča druhu dialekt, kotryž by dyrbjała hakle nawuknyć.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadza jónkróć za měsac z licencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamolwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswaćidlski. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin. — Čišk: Nowa Doba, čišćerňa Domowiny (III-4-9-368)